

[Afghanistan Digital Library](http://afghanistandl.nyu.edu/)

adl0168

<http://hdl.handle.net/2333.1/0gb5mknw>

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (<http://afghanistandl.nyu.edu/>). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser.

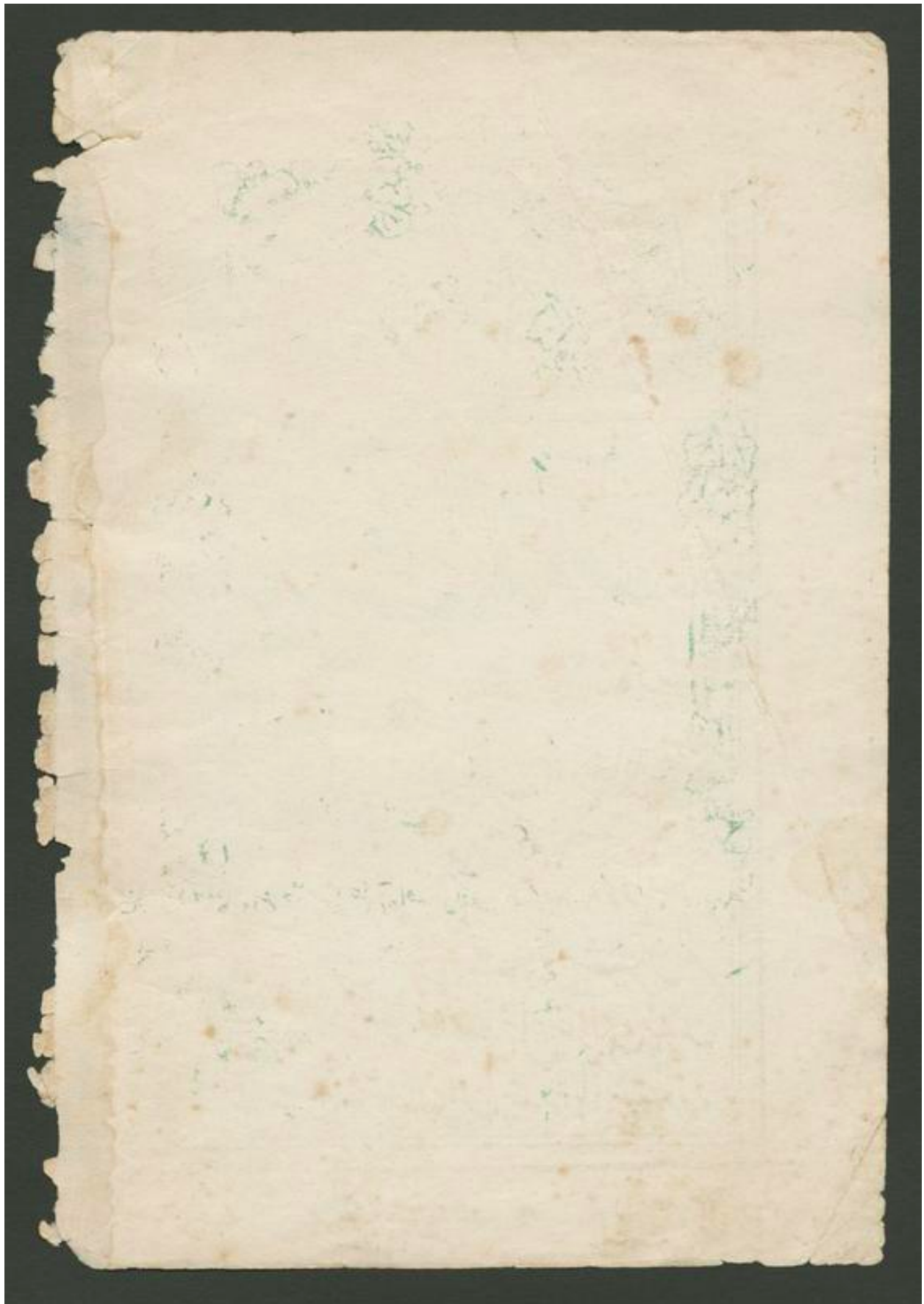
When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

از طرف
داعی خضر نجف علی عاصی جلاپوری کان اللہ
کتاب مطبوعہ از علی محمد بیگ

تفاح محمد عبد الرشيد محمد بن محمد عادلي كركاشي

تبریک عید قربان و پند نامه بر اوالا حضرت
شہزادہ بلند اقبال محمد ظاہر جان طالعہ
خلف الصدق علی حضرت محمد نادر شاہ
غازی پادشاہ افغانستان خلد اللہ ملکہ
عید قربانت مبارک باد اے نور البصر
وے نہال زندگی شاہ راشیہ بن ثمر
اے ملکزادہ بگویش دل شنو این پند من
بلکہ مے باید نوشت این پند را با آب زر

ناصحانہ پسند گوئیم از خلوص و صدقِ دل
 زانکہ پسندِ مخلصانہ اکثر سے دارد اثر
 ندعی شاعری حاشا اینم اے نورِ چشم
 نیستم دعوائے کہ ہستم صاحبِ علم و ہنر
 من نہ جامی ام نہ سعدی نے نظامی گنجوی
 جملہ شاہانِ سخن بودند و من در یوزہ گر
 من ردیف و قافیہ را ہم نمیدانم کہ چیست
 نے ادبیم نے ز آدابِ سخن دارم خبر
 ہچو خسرو نیستم من طوطی شکرِ مقال
 کردمان خامہ عنبر زبان ریزم شکر
 ہچو واقف نیستم واقف ز اسرارِ سخن
 تا برون آرم ز درجِ طبع شعری چون گہر

۱۱ امیر خسرو طوطی ہند ۱۲ منہ

۱۳ واقف لاہوری ۱۴ منہ

چون غنیمت نیست شعرم شاہد بزم سخن
تا عزیز آید به پیش چشم ارباب نظر
شاعران در مدح شایان بس قصائد گفته اند
ہست از روی ادب اشعارشان سلک در
جملہ شان ساحر زبان بودند و ہم معجز بیان
مرغ طبع شان بہ طیر از نہ فلک کردے گذر
جوہری بودند و در سوق ادب جوہر فروش
جوہر شان را خریدندے شہان با سیم وزر
و در دکان شان متاع مدح را بودے فروغ
بود از بہر معاشش شان ہمین واحد ممر
خسروان بودند این جنس گران را مشتری
ز انکہ باشد باب شایان لعل یا قوت و گہر
۱۵ مولانا محمد اکرم صاحب کنجاہی مصنف نیزنگ

عشق مشعر بہ قصہ شاہد و عزیز ۱۲ منہ

بود گوینده ظهیر و هم پذیرنده منزل
آن در معنی بسفقت و ان فشانده کیس زر
داشت استبداد و شاهان رنگ کبر کبریا
بدخمار از باوه دینکم الا علی بر
خود پسندی بود مرگوز دل شاهان وقت
شاه جهان گفته یک خود را و شاه عالم دگر
در دماغ شان بجده بود اند نشه غرور
مے تراشیدند بهر خود لقب چون ایمپر
شاه شاهان احکم الحکام ذات کبریاست
آنکه از دریاکش دلولو و از خارا گھر
این لقب زیباست از بهر خداوند جهان
خالق ارض و سما و جن و انس و بحر و بر

له ظهیر فاریابی مداح قزل ارسلان ۱۲
له قول فرعون انا ربکم الا علی ۱۳ منه

گفت فیضی در حق اکبر تعالی شانہ
بندہ عاجز کہ فت اور نیست بر نفع و ضرر
موشگافی ہائے شاعر بود مرغوب القلوب
آنچہ اکذب بود حسن مے نمود اندر نظر
نامہ عاشق ز نارِ جبر دلبر سوختہ
سوختہ روح الامین جبریل راہم بال و پر
آفرین گفتند شاعر را چو در میدان جنگ
کردے از گروہِ سپاہ سپاہ روی قمر
شاعرے گفتہ کہ از ستم ستوران روزِ حرب
شش زمین ماند و فلک ہستم نمود اندر نظر
۱۱ شعر فیضی - شہ شامان والا شاہ اکبر تعالی شانہ اللہ اکبر
۱۲ اَکْذَبُہُمْ اَحْسَنُہُمْ ۱۲

۱۳ سوزِ ہجرم آتش در پر روح الامین اگر غنائمِ حجرتو بر بندم ببال و
۱۴ ز نعل ستوران در آن پہنِ شست زمین شش و آسمان گشت ہشت

دیگرے ہر ہفت از نعلِ سیم اسپان پراند
پشتِ ماہی را عیان کرد و نہان روئے قمر
بس پسندِ خاطرِ شان بدِ اغراق و غلو
آن زمان این جنس من بد کس میر و کس مخر
ملا محمد این زمان سلطانِ نادری خرد
این متاعِ ناقص و ناپیز من ہمتنگ زر
قدر نہ ماید کلامِ خالی از اغراق را
خود ہمے داند نیم دکاندار و پیشہ ور
از رہِ پند آنچه گوئیم گوش فرما بدشوق
رائے ناقص را کنم اظہار بے خوفِ ضرر
از رہِ اخلاص گوئیم ہر چہ مے گوئیم بہ صدق
پند گوئیم بے ہراس و وعظ گوئیم بے خطر

لہ ز نعلِ ستوران در آن رزمگاہ

عیان گشت ماہی نہان گشت ماہ ۱۲

حسن گوئیم بر ملا و متج گوئیم بر علن
عیب چہنم بر ملا و بر ملا گوئیم ہر
اطلا عش میدہم بر نقض عمالش بصدق
تا کہ تنہیہ بفرماید ہر بیدادگر
من محمد کل وزیر داخلہ و انم بنام
لیک مے گوئیم دُعا در حق آن نیکو شیر
منظر فیض محمد نور چشم ارجبند
کز زمان طفلی اش میدانم این نیکو پسر
اے خوشحال جوان سالے کہ از بخت بلند
باش و را اتباع دین حق مد نظر
تخیم نیکی را ہمے کار و دین کشت حیات
تا کہ بردار و ز تخیم نیک خود شیرین ثمر
ہم عزیز من کہ موسوم است بالشد نواز
پیکر صدق و وفادار حق شاہ تاجور

این شه مجبور و رایارب بده صدها ایاز
جان نثار و سر فدا و تابع و فرمان بر

وارث تاج و نگین شه اگر خواهی شدن
در همه اخلاق نیکو گیر میراث پدر
کش نظیر نیست درشایان به اخلاق حسن
مادر گیتی نمن زاید چنوپورے و گمر
آن شریف ابن الشریف است و نجیب ابن النجیب
یوسف مصر شرافت را چنین زید پدر
این پدر را اے پدر در خلق خلفا لصدق باش
تا ترا تایید حق از هر بلا گرد و سپر

۱۵ سردار محمد یوسف خان مرحوم قبله گاه

اعلیٰ حضرت ۱۲ ص ۱۸

ظاہر از اطوار کن خود را شریف ابن الشریف
تا کہ ناو در شاہ را نادری پر گردی سمر
گر ہیخواهی کہ باشی از سعادت بہرہ مند
پائے خود بگزار بر نقش قدمہائے پدر
از سلاطینے کہ در ملک خراسان دیدہ ام
زبدہ و ممت از باد این شہ والا گہر
اختصاراً نقشہ اخلاق اورائے کشم
نیست در ذاتش ز جور و کذب و عیاشی اثر
ہست دارائے ہمہ اخلاق و عادات نکو
دیندار و راست گفتار و حلیم و منکر
حق رس و حق بین حق گو حق پڑوہ و حق شنو
داد بخش و ادرس ہم داو و ہسم دادگر
طالب حق جالب دل مالک قلب سلیم
بار بردار اہل وزیتائے ناز بر

گر سر راه دست خود بالاکت دیوہ زنی
موکب استاده کند تا گیرد از حالش خبر
نور ایمان است تا بان از رخ چون ماه می
وز جبین روشنش مهر صداقت جلوہ گر

ہست بہر سلطنت آدم شناسی پر ضرور
شاہ را لازم کہ بشناسد حذف را از گھر
از بے گویان حذر کن و ز بے وقربان ہا
سلطنت ہا از نفاق شان شدہ زیر وزیر
ہر کسے کو راقسم خوردن بود عادت بدام
این چنین حلاوت را در جمیع کذابان شمر

آدم تا اهل راه گزیده کار خطیر
ورنه کار سلطنت ماند دایم اندر خطیر
حضرت عثمان پو از راه قبیلہ پروری
مردم بے تجربہ را داد عالی مستقر
فتنه پاپی داشت و منتج بقتل شاه شد
آنکه بدیر حق خلیفہ از رسول بحر و بر
شد وین فتنہ ہزاران کشتہ اصحاب نبی
غازیان بدرگشتہ تشنہ خون ہمہ گر
تیغ شان کزد دشمنان دین حق سر مے برید
آختہ شد حضرت صدیقہ را آخر بستر
تا بحدے آتش این فتنہ ستر بالا گرفت
زیرا تو دایم جمل ہفتاد کس دادند سر
حیف صد حیف از غلط فہمی چہ آمد در وقوع
جملہ شان بودند اصحاب رسول نامور

نارفتنه را به زبانی دوستی افروختند
و دشمنان دین منافق طینت آن لاله گر
سه هزار اصحاب فخر این آدم کشته شد
از غلط فهمی شود مان کارها زیر و زبر
دامن شان پاک بود از لوث نیای دنی
مجتهد لاریب مخطی می شود گاه
بر خطای اجتهاد و خوشتن نادم شدند
لیک در وقتیکه صد هاتن جدا گشته ز سر
قلب پاکان از کدورت پاک گردید و شدند
یکدل و یکجهت و شیر و شکر باهمدگر

له گروه این سبب است که در اصل یهودی بوده و
بظاہر اسلام آورده بود ۱۲ مضم

صحبتِ اہل کمال فضل و ائم پیش گیر
وائم از صحبتِ جہاں مے باید حذر
جامہ ات از صحبتِ عطار عطر آگین شود
چرب گرد و جامہ عصارے رفیق شد اگر
صحبتِ صالح کند صالح چنین فرمودہ اند
صحبتِ طالح کند طالح بقول معتبر

باہمہ خویش و تبار خود مروت پیشہ باش
لیک گرنا اہل باشد از تقرر کن حذر
کار داران را چو بینی تارک صوم و صلوة
سزانش فرما و شو این گم نامان را راہبر
عالمے بینی کہ از فرض خدا غافل بود
عزل فرما و بکن مامور مامورے دگر

حضرت سعدی بفرماید که دانش هم مده
بے نمازے را اگر چه باشد او محتاج زر
زانکه هست او غافل از فرض خداوند جهان
که ادا و ایم تو خواهد کرد آن بیدادگر

زیردستان را نشان ده اسوه خوب خودت
زانکه النَّاسُ عَلَى دِينِ الْمُلُوكِ آمد خبر
ساده وضعی هم بوضع خوشتن تعلیم کن
کز تکلف شد تباه اقوام عالم سربس
دام استعمار یورپ هر طرف گسترده است
با همه اسباب فینسی می نماید جلب زر
آسمان را خانه با پرگشته از سامان عیش
کیسه خالی شد مگر از لعل و یاقوت و گهر

این و باتاقریه و دیهات هم ساری شده
وز جراثیم تفرنج رفته در هر جا اثر
اهل یورپ را بخوابی دید روزی عنقریب
خود پدر مجبور خواهد گشت بر قتل پسر
عده فاقه کشان گرد و چو بیرون از شمار
صاحبان جاه و ثروت را بگرد و خون پدر
عاقلان دور بین پیشینگونی کرده اند
آخرش یورپ را و ج ارتقا افتد بر

و اما بجنگ جوئی صلح را کن اختیار
بین کن اقام بر خونریزی نوع بشر
لیک چون بینی ز شر دشمنان بین ملک
ننگ ملت یا که ناموس شریعت در خطر

بهر حفظِ ننگِ ملت هم ز بهر پاسبانِ دین
باتوکل برخدا کن سینه خود را سپر
چون صفِ پیکار شد آرسته با مدعی
کس چه داند غیبِ کز آن که خواهد شد ظفر
اقتضای احتیاط و دور بینی این بود
کاندرونِ قلب هیچا هم بیندیشی مفسر
و دشمن مغلوب چون آید اسیر اندر حضور
تا حد امکان به نفع و عفو جانش را بخر
در به بینی کز جانش فتنه باز آید همه
واجب است اعدام و در زوار باب نظر

در حضور حضرت سلطانه عفت مآب
مادر مشفق که باشد جان نثار و ناز بر

آنکه شبها به آرام تو بے آرام بود
راحت خود را بهیچ کر دے نثار تا سحر
گر صدائے گریه ات گاهے بگوشش رسید
مضطرب می شد دل آن مهربان و مهرور
اضطراب و اضطرابش را اگر حدی نبود
گر نصیب دشمنان گفتمی که دارم در دهر
بر خط فرمان وے دائم سر خود مانده باش
ز آنکه جنت زیر پایے مادر آمد در خبر
در حضور فیض گنجورش گچھے اُفت هم مکن
ز آنکه این امر سیت از رب بلیک مقتدر
هر که امر مادر مشفق بهیچ آرد بجاء
هر چه میدارد بدل آخر فراز آید ز در

لله الجنة تحت اقدام الامهات بخاری شریف حقوق الدین
۱۲ وَلَا تَقُولُ لَهُمَا أُفٍّ ۱۲ الْآیَةُ

از درختِ زندگی اش میوه یک دانه
در میان دُرَج جانش همچو یک دانه گهر
هست ارشادِ خداوندِ زمین و آسمان
خس نما باز و می ذُل در خدمتِ مادر پدر
در جهان بینی مگر فرمانِ رب العالمین
واجب الاذعان بود یا امر سالارِ بشر

بعد از آن اعمام و هم اخوال را تعظیم کن
تا که در عالم کنی تاج سعادت زبیر سر
وار و هست اندر خبر از سر و بر هر دو جهان
خاله مثل مادر است و عم بود مثل پدر

له الخالة مثل الأم و غیره ۱۲ بخاری شریف

بهترین سرمایہ این زندگی نام نیکوست
نے کہ چون تار و ن کنی پر گنجها از سیم و زر

عامیان را کن به احسان و مروت در کند
تا نتابد به چکس از خط و فرمان تو سر
دلبر و دلدار مردم دلربا بے خلق باش
جان نثار تماشود هر فردا از نوع بشر
کہتران را بانوازش پروریدن مہتری است
نے کہ گنجت پر شود از لعل و یاقوت و گہر
پادشاهان را مراعات رعیت لازم است
وقت شان باید بفرمان خشن گرد و بر
بیدلان را باش دلدار و غم غمگین بخور
تا کہ باشی در دو عالم از سعادت بہرہ ور

آپنخان زمی کاندرون خانہ با بیوہ زنان
در حقت باشند داعی روز و شب شام و سحر
جمله مداح تو باشند از ذکر و از انانیت
مالدار و بے نوا و بے زر و داراے زر
ہر کہ فریادے کند فوراً بفریادش برس
ہر کہ خواهد داد باش اندر حق وے دادگر
باب عالی اے پسر بر روئے مظلومان مہمند
ورکھے در را ز ند بر روئے فے بکشائے در
نور چشم حاجت ارباب حاجت را بر آر
تا توانی باریشان بر شانہ ہمت بر
دوش خود خم کن ز بہر حمل بار دیگران
ہر گرا نہارے کہ بینی نہ پیشش دوش و سر
بہترین وصف شاہان اے پسر جو دو نہا است
السخی باشد جیب اللہ از روئے خیر

السخی جیب اللہ اچھا اے اللہ ام غلامی

روزِ خود را بگذران در شغل و شب آرام کن
ز آنکه شب پیداشده از بهر آرام بشر
چون بدن در وقت شب از خواب گردوشیرج
تازه میگردد و دماغ آدمی وقت سحر
از پئے اظهارِ شکر نعمت نوم و ثبات
سر بسجده باشش پیش خالق جن و بشر
عادت خود کن سحر خیزی درین عهدِ شباب
زیر دستمان را بکن بیدار و هنگام سحر
حق بفرماید که قُوا خود را و اهل خویش را
از چنان نارسائی که باشد بهیزمش ناس و حجر
از برائے صحت انسان سحر خیزی خوش است
دافع جُبْن و کسل هم مانع نقص و ضرر

لَقَدْ قَرَأْتُ الْقُرْآنَ
أَحْلَسَ النَّفْسَ وَ أَهْلَسَ النَّارَ - آیت ۱۲

وقت را باید که پنداری متاع بس ثمن
کاین متاع خیلے گران قیمت بود از سیم و زر
روی فردا را نخواهد دید آن قومیکه او
در غم فردا نمود از روز و فرسودا پیشتر
کار کن در وقت کار و خواب شود در وقت خواب
وقت را پند باش از تبلی فرما حذر
ساعتی کان بهر یک کارے معین کرده
اندر آن ساعت مشوم صرف در کارے دگر
هم هوا خوری بکن عادت مگر بر پشت اسب
بهتر از کالسکه و زموتر سواری خوب تر -
از پیے تعجیل بر موتر سواری لازم است
زانکه بر منزل رساند این سواری زود تر
هفته یک روز از پیے صیدا فگنی لازم بگیر
زانکه تیر اندازی هست از سنت خیر البشر

۲۴

کاهلی و تنبلی را ما در امراض و ان
از پی روح و بدن هر دو همی دارد ضرر
زین سواری از پی حفظان صحت کیمیاست
الزم و اقدم بدان این را بهر شام و سحر
روز تعطیل ارکبی وقف از پی سیر و شکار
بس مفید است از پی قلب و دماغ و هم جگر

وقف کن جزوے ز تنخواہ خود از بہر خدا
بہر شہ سیرت فخر نبی نوع بشر
تا کہ ملت با خبر گردد ز اخلاق نبی
مستحق گردد بہسم مخلوط چون شیر و شکر
خدمت دین از دل و جان حسیۃ اللہ کنند
نہ برائے خلعت شامانہ و یکمشت زر

باغی و طاعنی بود مغضوب ذات کبریا
مرد اگر میر و برگ جاهلیت بد گهر
اینکه لفظ جاهلیت وارد است اندر حدیث
معنی اش کفر است پیش از بعثت خیر البشر
بدترین اعمال انسان است در عالم فساد
زانکه از هر گونه باشد باعث نقص و ضرر
بلکه حیوانات را هم باعث رنج و محن
گرد این فعل بد انسان از وحشی بتر
حیف قرآن را فقط بر طاق نیان مانده اند
لَا يُحِبُّ اللَّهُ فساد آمد بقرآن ای پسر
شومی اعمال ما مردم بود قحط و و با
دام و دوز یا بد ز افعال بد انسان ضرر
هیچ فعل ما مطابق نیست با امر رسول
ما برادرش پدر آزار ظالم بر پسر

شمه گویم ز خلق سر حمتا للعلمین
کرش خدا گفته رحیم اندر حق نوع بشر
و شمنانش در قفا گفتند صادق و الامین
با چنین القاب عالی بد بقوم خود سمر
مدعی را معترف سازم به اخلاق بنی
گویش راجع به هجرت ما جرائے طرفه تر
در شب هجرت جناب رحمتا للعلمین
مرتضی را میدهد همیان مائے سیم و زر
تا که بپارو امانت مائے مردم صبحگاه
تا سبک سازد ازین بار امانت دوش و سر
بد رسول الله در بند امانات کسان
خانه صادق امین محصور کفار اش
اینچنین پاس امانت در چنان وقت شدید
که تواند داشت غیر از سید نوع بشر

له انك بالمؤمنين رؤوف رحيم ۱۲ لله بخاری شریف ۱۲

گفت بوطالب کجی نشیند ام حرف دروغ
 در زبان طفلکی هم از زبان این پسر
 روزی فتح مکه سالار دود عالم در گذشت
 از خطای آنکه بودش قاتل نخت جگر
 قاتل عم رسول الله چو آمد در حضور
 رحمة للعالمین کرد از خطایش هم گذر
 گفت املاک مسلمانان که غارت کرده اید
 میکنم زان جمله از بهر خدا صرف نظر
 عکرمه فرزند بوجیل آمد و از سر طشوق
 اوقتا و از دوشش بر دسر و رجن و بشر
 اینچنین فتح مبین چشم جهان بین فلک
 پیش زان گاه ندید و هم نمی بیند و گر
 اینچنین فتحی که واحد قطره خون هم نریخت
 گر چه هنده خورده بود عیسم پیر را جگر

بیان نام
 حضرت رسول
 صلی الله علیه و آله
 و آله از
 شیخ ابوالفتح
 محمد بن سیدنا
 و بهین صد
 رت و نور
 محمد و جنتی
 قاتل سیدنا
 حمزه و
 علی بن ابی طالب
 شرف فتح که
 محمد بنده
 زوجه ابو
 سفیان که
 بک سیدنا
 زهرا را خدیجه
 بود و امیر

دل جگر با پاره کردند و جملہ ساختند
بہر طوق خود زنان قرشیان کینہ ور
از چنین فستج مقدس کے توان داوی نشان
دفتر تارنج عالم گر کنی زیر و زیر
مدعی کو دعوائے تہذیب دارد گویش
ایچنین وضع تو باشد باعد و روز ظفر؟
گور ہارامے کنی و مردہ ہارامے کشتی-
از پیئے اظہار شان و شوکت و ہم کر و فر
خاک را با عالم پاک از کجاست بود
کلب دنیا را چہ نسبت باشہ خیر البشر

عدہ افواج را ہر سال افزودہ برو
تا ز ادائیت نہاند مطلقاً خوف و خطر

تا توانی کن فنون بودیجه این شعبه را
بر سرش افزا و کم کن صرف اصناف دگر
توپ های آتش افشان و تفنگ کارطوس
تا حد امکان زیر کشور بهر قیمت بخر
لشکر جبار چون دریای ناپید اکنار
موجزن باشد بهر سو باشکوه و کر و فر
زانکه در قرآن آید و اما استطعم وار دست
بهر حفظ ملک فرمان خدای بحر و بر
نور چشم است بر لشکر همه دار و مدار
شوکت دولت بود بر فوج و عسکر منحصراً
عسکری باید که در هر حال باشد مطمئن
تا دهر روز و غا با طیب خاطر جان و سر
از پی آسایش لشکر بجان و دل بجوش
زانکه عسکر خون خود در راه حق کرده بدر

کوشش تا واقف شود عسکر از احکام جهاد
جنت آمد زیر ظل سیف غازی در خبر
گفت پیغمبر که فردا در ترازو می نهی
پشگل شتر غزاسرگین گاو و اسب و خر
انبیاء را رشک خواهد بود بر اجر شخیص
زانکه در راه رضائے حق فدا کرد دست سر
تا کنست داند نماز جمعه تلفتین جهاد
قد غنی فرما به ملایان عسکر اے پر
خطبه باید مشعر از احکام قرآن حدیث
هم ز آثار صحابه و ز روایات سیر
عسکری را از همه ارکان و احکام جهاد
تا بفرقه میسر و سالارشان کن با خبر
تا شوند آگاه چنان گردند اصحاب کبار
سرفراز بر قدمهای رسول نما مور

الحمد لله بخاری شریف باب الجهاد ۱۲۵

جعفر طیار بازوئے شہر خیبر شکن
 حیدر کرد اما در سول بحسرو بر
 بیرق اسلام را نگذاشت آن مرد خدا
 گرچه دستش قطع شد از دست کفار
 گفت پیغمبر که ید مائے بریده را عوض
 حق تعالی داد در جنت به دو بال و پر
 می پرد آزاد در باغ جنان در هر طرف
 طائر آسا حضرت جعفر بشاخ هر شب
 از حضور سرور عالم ملقب گشته است
 جعفر طیار بن بو طالب از روئے خبر

گاه گاه در وقت فرصت این نصیحت نامه
 اے ملکزاده بخوان با غور و امعان نظر

له
 جعفر طیار شهادت شریف بخاری

من نخواهم ماند و خواهد ماند از من یادگار
پیش تو ای شاه و الاجاه را تخت جگر
ای جوان با سعادت پند پیر از دل نبوش
کن دعائے مغفرت در حق عاصی بزم
ستم از به قنای بالاشد قوائم شد ضعیف
عارضم وجج المفاصل گشت و بهم ضعف البصر
گوئیماهی رفت از مویم مگر از دل نرفت
ز انقلابات چیا تم شد نه بر طبع هم اثر
از ادائے حق طاعت من سراپا قاصر
لیک امید شفاعت دارم از خیر البشر
آنکه ذاتش تکیه گاه عاصیان ممت است
بوکه از لطفش رود این سنگ هم سنگ گهر
از حضور دل نکردم طاعتی وقت شباب
آن زمان بگزشت درستی و غفلت سر بسر

۳۳

روز و شب در ترجمانی رفت اوقاتِ عزیز
از پی عیشِ بدن ساعی بدم در کسب زر
از پی تزکیهٔ نفسم نکردم کو شش
علیسی ام لاغر شد و من دایماد در بندِ خر
حیف در وقتِ توانائی نشد کارِ زمین
من بخواب غفلت و بیدار مرغانِ سحر
عمر در تحصیلِ علمِ فلسفه برباد رفت
صفر ماندم در کتاب و سنتِ خیر البشر

کلبهٔ زندانِ من چون کورهٔ حاد بود
لیک زان آتش نشد بر آهِنِ نفسم اثر
این دل سنگم نشد موم اندر آن آتشکده
بے اثر از نارِ سوزان ماند این لختِ حجر

۳۴

اندر آن دارالبلاسم شدن صلاح دلم
زنگ دل ز ایل نگشت و چشم بے نم شدن تر
گرچه در بانم درم راقفل میگردانم
مے در آدلیک ابلیس لعین از در زرد
بود بواب در زندان من ایوب نام
حیف این نامیکه از نمرود بد شداد تر
آن کریمه الصوت چون پیش در من آمد
پنبه میگردم بگوشش از بهر منع صوت
تیکه کامل بودے از بر ذات پاک کبریا
بندہ راحتشانه جنبانیدم زنجیر در
آنکه اورا تیکه کامل بود بر ذات حق
از در حق بر نئے جنبه نگر دو در بدر
اینکه باب نادری را حلقه جنبان گشته ام
ظلم حق میدانش چون داور حق دادگر

۳۵

کز زبانش شاذ و نادر می بر آید لفظ لا
ناوراست و کارهایش نادرست و خوبتر
پیش دونان خم نسازم سر پی حاجت خود
زانکه از دونان دونان و انم تنان اندر جگر
نشر لا بر نمی تابد رگ اهل هم
برندارد غیرت شان جز نعم لفظ دیگر
حاجت خود گر بخوایم خواهیم از مرد شریف
می بر آرم حاجتش اورا فت حاجت اگر
زانکه در دنیا است جاری سلسله داد و گرفت
گاه یک کس گیر و و گاه می دهد شخص دیگر
میکنم ادا دوی او می کند ادا او من
این جیات مستعار اینگونه میگرد و بسر
از در تلمیذ خود گشتیم چو دل بروشته
بچو گلخن قصر گلشن آنه نمودم در نظر

۳۶

حیف این دنیا که او خود هم بگلخانه نماند
وز درخت عیش نتوانست برگیر و ثمر
از قصور آسمان ساو زمقامات کریم
دفعه بر لبست از خاک وطن رخت سفر
نمائی امانی یافت در دارالامان آن خسته دل
وانکه بودش و کشادگیش آمد در نظر
آن جوان مجبور شد آخر به ترک مرز و بوم
بعد من الا که یک ماه و دو هفته شد بسر
رفت در جائیکه در گوشش نمی آید اذان
بلکه از زنگ کلیسا گوش ها گردند کرد
اینکه اظهار تاسف میکنم زین انقلاب
از تباہی مسلمانان خورم خون جگر
از پی ماضی ورق گردانی تا ریخ کن
انقلاب عصر حاضر را بچشم خود نگر

شهر نوکر امان در خان بنام داده بود ۱۲۵۵ هـ یک قطعه عظیم الشان در کاغذ ۱۲۵۵ هـ لے روپایے تخت اطالیہ ۱۲۵۵ هـ

در میان گوسفندان و بزبان از کوهسار
با گروه گرگ ها آمد پلنگ کیسه ور
شیرشان هم خورد و خون بے زبانان هم بخت
گوشت را با استخوان هم قوت کرد آن بدگر
آن پلنگ آخر به تیغ شاه نادر کشته شد
منجی ملک خراسان از بلائے بر خطه
گرگ ها کشته شد نادر حکم شاه شیرگیر
هر یک بر دشت اعمال بد خود را نمر
عهد بد امنی گزشت و دور امن آمد پدید
سقه بدرگ شد آمد نادر نیل کو شیر
دور داد و عهد عدل نادر می آغاز شد
قطع شد دور جفائے سقته سدا دگر
عبرت از حال امان الله خان باید گرفت
وائے بر شخصیکه عبرت گردد از بهر دگر

اعتبار سے نیست حاشا طائر اقبال را
مے پر دہر لحظہ از یک بام بر بام و گھر
از تعیش پادشاهان تاج شاہی باختند
بہر تصدیق سخن تاریخ ماضی را نگہ
از محمد شاہ رنگیلا و واجد شاہ علی
درس عبرت بآئینہ حاصل کند ہر تاجور
آن بر قصائید زنہائے برہنہ در حضور
وین ہے رقصید پوشاک زنان کردہ بہر
نام نیک اندر جہان بگذاشتن کینور چشم
ثمر شیرین بدان وین زندگانی را شجر
ای پسریک قصہ رنگین زر رنگیلا کہ ہم
اختلاطش را شنو بانا و ریبید اگر
بعد قتل عام چون شد تیغ ناورد در نیام
منعقد گردید بزم دوستی با ہمہ گر

محمد شاہ پادشاہ دہلی و واجد علی شاہ اودہ ۱۲۵۵ھ نادر شاہ ایران کہ در دہلی قتل عام کردہ بود ۱۲۵۵ھ

۳۹

گفت ز نیکمدا که تاب آفتاب اندر تموز
سخت سوزان است مثل شعله نار سقر
اندرین پیراهن داکه منم غرق عرق
تو برکت در بر کلاه پوست داری زیر
این برکت گفت ای برادر کیمیا هست
میکشد از جسم انسان تنبلی راست
من به یمن این برکت ز ایران بد ملی آدم
و اکا ات نگذاشت تا بیرون بر آئی تا بدر
ای پسر این قصه هم یک واقعه تاریخی است
درس عبرت هست باخوض تمام این را نگر

قصه دیگر شنوا از شاه عباسی امین
آنکه مارون و زبیده را بود لخت جگر

۴۰

ماهیان را بر لب حوض حرم کرده شکار
 مدعی با لشکر جبرار استاده بدر
 اندرین حالت در آماز برون خواجه سرا
 گفت بیرون کن شهب این نشه غفلت نسر
 با کنیزان سمن بر صید ماهی مے کنی
 صید خواهی شد ز دست مدعی کینه ور
 از غضب تبت یداک گفت و گفتاد ور شو
 وائے بر حالت که آوردی چه نایم مون خبر
 بین که شیرین کرده نایندم دو ماهی راشکا
 سحی من تا حال رفته رائگان وبے ثمر
 بالیقین دانست چون محصور ی خود را امین
 لاجرم بگرفت از زیر زمین راه مفسر
 شاطران مدعی اش در عقب بشتافتند
 گیر کردندش میان و جلوه در حین گزر

در محاوره عرب و عامیانه بدست لسانی برد و دست بریده شود ۱۲ نام کنیز است ۱۲ من

پس بیاورند در زندان بسان یک اسیر
بود لرزان همچو بید و درخت و کالاجمله تر
بندیان از بهر تعظیمش بپا برخواستند
یا امیر المومنین گفتند و خم کردند سر
بشپیلیدنش لباس و ایستاده با ادب
بر میان جان ز بهر خدمتش بسته کمر
ای عزیزانم! نیم اکنون امیر المومنین
مثل تان هستم اسیر خسته دل غمین جگر
آخر شب در نیم شب جمعی ز جلادان رسید
دیدشان را و جهان تیره شدش اندر نظر
اندر آن ساعت رگ عباسی اش آندکجوش
گشت زانجمله به ضرب تیغ خود چندین نفر
جوهر شمشیر عباسی نمود و کشته شد
پورمارون الرشید آن پادشاه نامور

۴۲

خون ببارید آسمان بر مرگ آن رعنای جوان
آنکه تادے بود بر تخت خلافت جلوه گر

حال بے باکان شنیدی قصه پاکان شنو
یک شب اندر کوچه تاریک سالار عمر
میگزشت و اتفاقا در میان تیرگی
پائے وے افتاد بر پائے یکے در یوزه گر
بے تحاشا از زبان وے بر آمد این صدا
پائے من افکار کردی کیستی کوری مگر؟
نیستم کورای برادر عفو کن بهر خدا
کوچه تنگ هست و نه کردم سوئے پائے تو نظر
بر غلط کاری خود خیلے تا سفت میکنم
سہو و نسیان هست اما خاصہ نوع بشر

۴۳

پند گیر اے نور چشم از قصہ مروان حق
ہر قدم نہ بر نشان پائے بویگر و عمر

نیست در اسلام حاشا غدرو بد عہدی روا
گو معاہدہ کافر است از روئے قرآن آپس
لیک بر عہدش نباید تکیہ کامل نمود
دامم از افعال وے محتاط باش و پرخذر
کفر با اسلام کے اخلاص قلبی داشتہ
ناریان بانوریان گردند کے شیر و شکر
در لباس دوستی دشمن کند کارے کز آن
قوم مسلم رارسد زائد ز اندازہ ضرر
بر سر مرغان نادان دام تزویر افکنند
دانہ باپاشان کنند از حقہ ہائے سیم وزر

۴۴

بر تملق ہائے دشمن مطلقاً غرہ مباحش
ہر جدار از پائے بوسِ سیلِ مے افتد بسر
چون عدو بند ترا سوئے ترقی گامزن
سنگہارا افکند حتماً سرِ راہ و گذر
چشمِ بد و ورا اینکہ بر پائے خودت استادہ
دشمنِ دین را یقیناً زالہ مے بار و بسر
چشمِ بد بینِ عدو اے نور چشم کور باد
تا نیست دازد بسوئے رویِ زیباست نظر

منکہ ہستم ناصح مشفق پذیر این پند من
این نصیحت نامہ را تعویذ جان کن اے سپر
گرچہ دارم جبہ و دستار و ہم ریشے دراز
در سیاسیات ہم ہستم مگر بالغ نظر

۴۵

در امورات سیاسی نیز فکرم میرسد
گو بظاہر دارم اندر گنج عزلت مستقر
در امور سلطنت حاشائے مردم و خیل
خود رموز سلطنت سلطان بدانند خوبتر
لیک چون در رائے ناقص بنیم امرے را مفید
لازم است اظهار آن پیش شہ والا گھر
اندر آن ساعت اگر خاموش بنشینم خطاست
زانکہ الدین النصیحتہ وار و است اندر خبر
چون بہ بنیم یک طرف دزد کینہ در کمین
بہ کہ جنبانم زہر انتہا بہ زنجیر در
ور پیدا آید عدوان در لباس دوستی
دوست را گوئیم کہ از مکر و فسونش کن حذر
بالتیقین خالی بدان ہر بیشہ از گرگ و پلنگ
خفتہ باشد در پس سنگ پلنگ کینہ ور

بخاری
شریف
۱۳

۴۶

شرط بیداری است در هر وقت حُرْمِ احتیاط
فکر کیسه بر بکن در کیسه گرداری دُر
بس خطر ناک است دشمن چون به زری دوستی
میکند اظهار حق خیر خواهی آن آتش
وقت صلح و جنگ از خدعِ عدو غافل مباش
این فلز زرد را حاشا مخربان رخ زرد

مخلصان پیدا نما هم داخلی هم خارجی
عده اجباب می باید ز اعداء بیشتر
دل بدست آوردن دنیا می مسلم لابد است
نام نیکت تا به اطراف جهان گردد سمر
نشر تالیفات و تصنیفات اسلامی بکن
از کتاب الله و هم اخبار و آثار و سیر

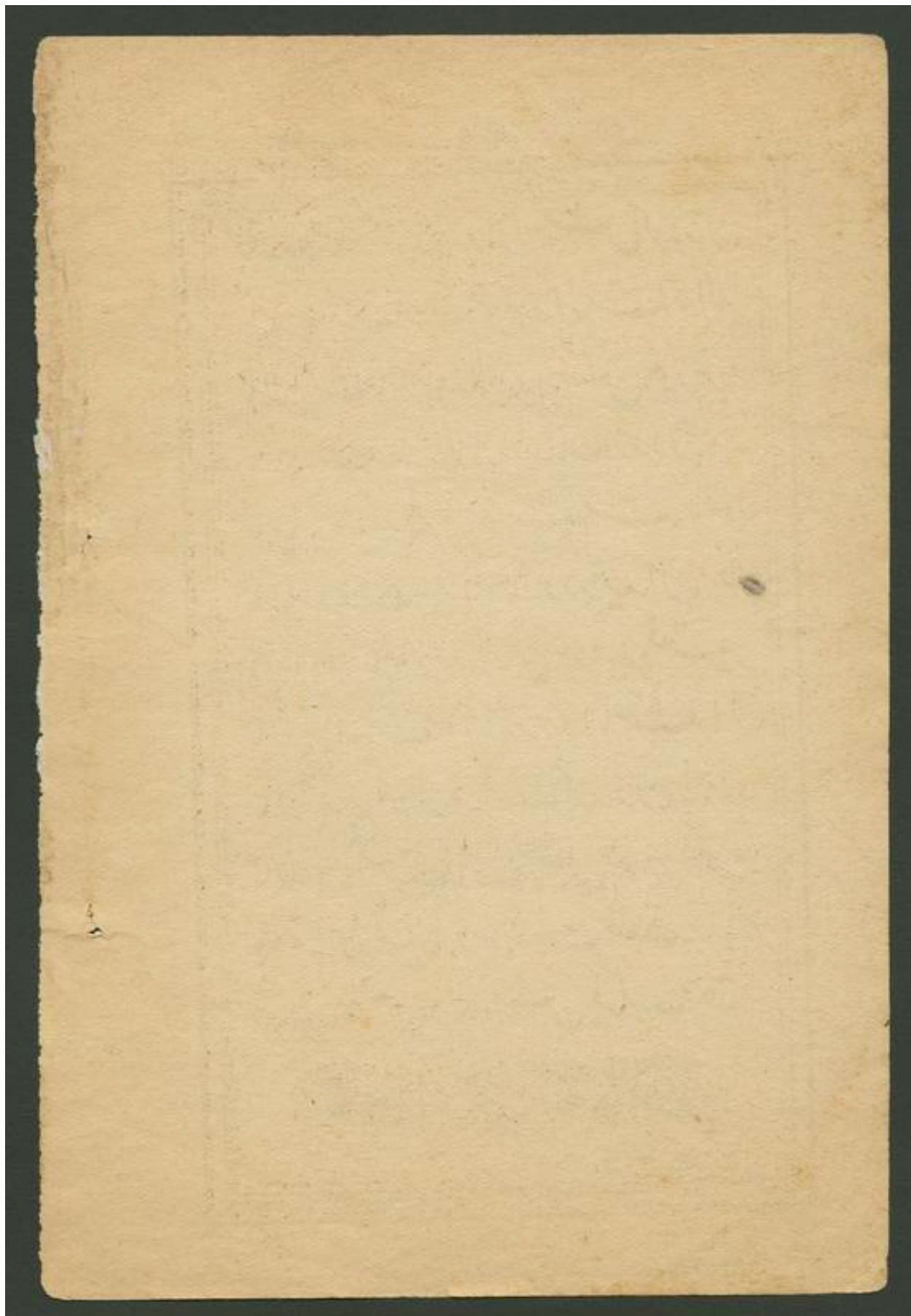
درسِ پند و موعظت این تہنیت نامہ اہل
لے بلند اقبال والا حضرت فرخ سیر
من نے خوانم ثنا و نیستم بدحت سراء
یک دعا گوئے تو ام صبح و مساشام و سحر

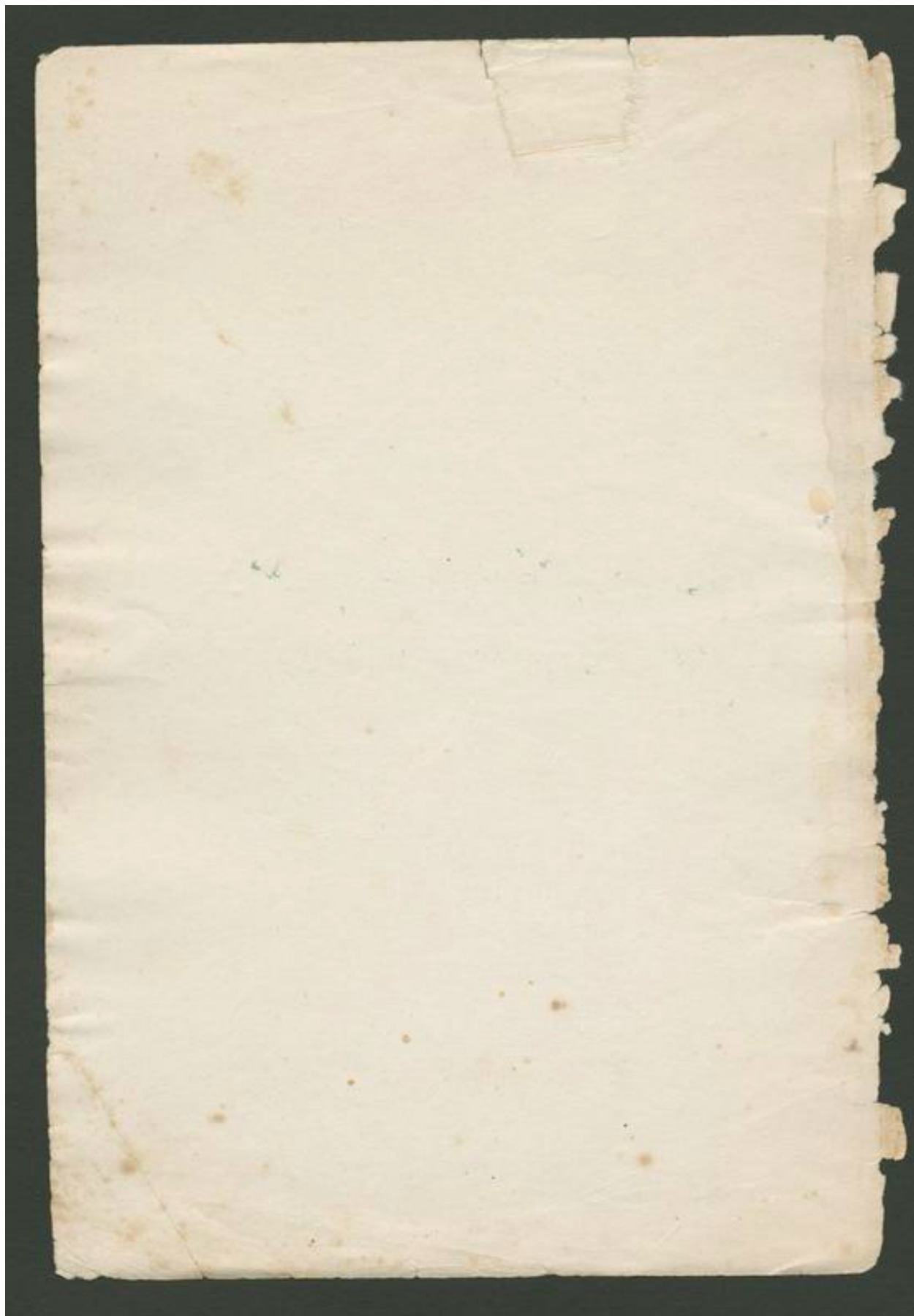
در لباس تهنیت این موعظه آورده ام
لا لایق شانت ندارم پیش خود تحفه دگر
بدیه ناچیز را بخش از قبول خود شرف
تا رسد نوک کلاه افتخارم تا مسم
شد دماغ من ضعیف و زیت فکرت شد تمام
نیستم یار اسخنگونی کنم زین بیشتر
نیست نیز و بیش ازین کاین نامه طولانی کنم
رشته سازم ز طبع و هم بسکک آرم در
و رحقت گویم دعا و ختم سازم نامه را
زنده باشی سالها با عز و شان و جاه و فر
یا الهی تا که از مشرق بر آید آفتاب
تا که بر اوج فلک تابان بود شمس و قمر
تا که باشد آسمان را زینت زینت از نجوم
تا بود دارا رنگ و بوی خوش گلها تر

۴۹

تا که روز و شب بود از گردش کره زمین
تا بر آید از صد فلولو و از خسار اگر
تا که باشد مه جبینان را بحسن خود غرور
تا که باشد عاشقان را رنگ زرد و چشم تر
تا بیاید در پی هر موسم سه ما تموز
تا بار و برف بر کو بهسار و در میدان مطر
با اطمینان تا بود محتاج هر میر و فقیر
تا اگر خواهد خدا اندر دوا باشد اثر
تا که شوهر در آروپایه کند زن را سجود
تا بود در آستان پشیش شوهر حکم بر
با دهر روز تو عید و هر شب شبنم قدر باد
میکنند عاصی و عایشش بلیک مقدر

مطبع کرمی لاہور پنجاب برائے حسن طباعت در
ہمہ ہندوستان شہرت عظیم دارد ۶ ۶ ۶ ۶